

ศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในสุวัณณสังฆชาดก ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

Analytical Study of Buddhist Ethics in Suwannasangajataka on Mural Painting of Watphrasingh Woramahaviharn Chiang Mai

พระนันท์ธนัชฐ์ (กิตติโสภโณ) อินตาพรหม

พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม, อุเทน ลาพิงค์

Phra Nuntanat (Kittisopano) Intaphrom

Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo, Uten Larping

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Graduate School Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author, E-mail: totsaponkompok@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาประวัติและภูมิหลังของจิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆชาดก วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ และคุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆชาดก วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) พุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท คือ หลักการ วิถีคิด และวิถีการปฏิบัติ เพื่อพัฒนามนุษย์สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบตามอุดมคติทางพุทธศาสนาเถรวาท โดยการปฏิบัติตามศีล 5 ทำให้บรรลुจริยศาสตร์ระดับต้น การปฏิบัติตามกุศลกรรมบถ 10 ทำให้บรรลุจริยศาสตร์ระดับกลาง และการปฏิบัติตามมรรค 8 ทำให้บรรลุจริยศาสตร์ระดับสูง ก่อให้เกิดความพฤติกรรมที่ดี สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข มีจุดมุ่งหมายสูงสุดการปฏิบัติไปสู่ความหลุดพ้น คือนิพพาน 2) ภาพจิตรกรรม สุวัณณสังฆชาดก สันนิษฐานว่าสร้างสรรค์ขึ้นโดย แจ็กเส็ง ช่างฝีมือชาวจีน โดยใช้เทคนิคการลงสีฝุ่น ภาพจิตรกรรมนี้ได้รับอิทธิพลศิลปกรรมจากตะวันตก ประยุกต์เข้ากับรูปแบบงานจิตรกรรมไทย และล้านนา จิตรกรได้หยิบยกรรณกรรมที่นิยมของคนในสังคมยุคนั้น 3) จิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆชาดกปรากฏพุทธจริยศาสตร์ทั้ง 3 ระดับ วิถีอัตลักษณ์ล้านนาในเนื้อหา

สามารถสะท้อนวิถีชีวิตผู้คนในอดีต ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมทางมโนธรรมสำนึก และน่าสนใจมากขึ้น สามารถเห็นได้ถึงแนวทางการปฏิบัติตามพุทธจริยศาสตร์ คุณค่าของการปฏิบัติตามพุทธจริยศาสตร์ และโทษของการละเมิดพุทธจริยศาสตร์ สร้างสำนึกทางจริยธรรม เร่งให้มีการพัฒนาชีวิตตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์อันจะก่อให้เกิดผลเชิงจริยธรรม

คำสำคัญ : พุทธจริยศาสตร์, จิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆชาตก, วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร

Abstract

Buddhist Ethics in Theravada Buddhism was found that it was a principle, a way of thinking and a way of practice to develop human beings into perfect humanity according to the ideals of Theravada Buddhism. The practice of 5 precepts led to achieve primary ethics, the practice of tenfold wholesome courses of action led to achieve intermediate ethics and the practice of Noble Eightfold Path led to achieving high ethics. These practices caused good behaviors for living together in a peaceful society with the ultimate aim as Nibbāna.

History and background of Suwannasangkhajataka in Wat Phrasingh Waramahavihan, Chiang Mai province were found that story-telling paintings of Suwannana Sangkhachatok, Wat Phra Singh Woramahawihan, assumed that it was created by Jek Seng, a Chinese craftsman by using powder painting techniques. This painting had been influenced by western art by applying the styles of Thai and Lanna paintings. The painter brought up the popular literature of the people in that society. Therefore, the political influence, the acceptance of foreign cultures and the flow of culture could be seen here. Analysis of ethics and value in the murals Suwannasangkhajataka of Wat Phrasingh Waramahavihan, Chiang Mai province was found that Suwannasangkhajataka the Buddhist ethics appeared in the murals at all 3 levels. Lanna's identity in the work could reflect the way of life of people in the past that caused a feeling of conscience and guidelines for the practice of Buddhist ethics, values and the penalty for violation of Buddhist ethics. It built ethical awareness with the development of life according to the Buddhist ethics creating ethical results and attracting the attention in Dhamma along with art work.

Keywords: Buddhist Ethics, Suwannasangajataka Mural Painting, Watphrasingh Woramahaviharn

บทนำ

ในสังคมมนุษย์ที่ประกอบด้วยประชาชนที่มีเชื้อชาติเดียวกัน มีภาษาและศาสนาเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ก็อาจจะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันเป็นพวกเดียวกัน สามารถเข้าใจซึ่งกันและกันได้ง่าย แต่ในสังคมโลกที่ประชาชนมีเชื้อชาติ ภาษา และศาสนาต่างกัน ก็จะนำไปสู่การเกิดปัญหาได้ง่ายในสภาวะการณ์ของสังคมมนุษย์ยุคปัจจุบัน ประสบกับสภาพของปัญหามากมาย ทั้งปัญหาเรื่อง ปัญหาการเพิ่มประชากรและการขาดแคลนอาหาร ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการละเมิดกฎหมายและสิทธิมนุษยชน เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาการละเมิดกฎหมายและสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นปัญหาที่น่าจับตามองอย่างยิ่งในสังคมยุคปัจจุบัน เพราะกฎหมาย คือ ข้อบังคับของรัฐ ซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้าย หรือถูกลงโทษ เป็นสิ่งที่สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่สังคมและประเทศชาติทำให้การบริหารราชการแผ่นดินและการปกครองบ้านเมืองเป็นไปด้วยความเรียบร้อย (หยุด แสงอุทัย, 2535: 43) สังคมจะสงบสุขเมื่อทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย ก่อให้เกิดความยุติธรรม สร้างความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ ส่วนสิทธิมนุษยชน คือ สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ของบุคคลที่ได้รับการรับรอง ทั้งความคิดและการกระทำ ที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยประกอบไปด้วยสิทธิตามธรรมชาติและสิทธิที่มีกฎหมายรับรอง (สุรัชย์ ศรีสารคาม, 2560: ออนไลน์) แต่ในสังคมปัจจุบันนั้น มนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมโดยอ้างหลักการแห่งสิทธิมนุษยชน จนบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงกฎหมาย บรรทัดฐานทางสังคม รวมไปถึงหน้าที่ที่จะต้องพึงปฏิบัติ เป็นสาเหตุให้เกิดความวุ่นวายขึ้นมาในสังคมนั้นได้ ทั้งนี้การที่มนุษย์จะสามารถประพฤติปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถอยู่ร่วมสังคมเดียวกันอย่างสงบสุขนั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่มนุษย์ในสังคมนั้นจะต้องยึดถือปฏิบัติ

หลักจริยศาสตร์ ถือเป็นหลักการสากลที่กล่าวถึงหลักความประพฤติ เกณฑ์การตัดสินความผิด – ถูก ควร - ไม่ควร ที่มนุษย์แสดงออกมาตามความเชื่อของตนเองในแต่ละกลุ่ม ถือว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคม และหลักการประสานมนุษย์ในแต่ละสังคมให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม จึงทำให้หลักจริยศาสตร์ เป็นข้อประพฤติและเป็นหลักเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งในส่วนความประพฤติต่อตนเองและต่อสังคมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน โดยที่หลัก จริยศาสตร์จะต้องอิงอาศัยกับศาสนา เพราะศาสนาถือ

เป็นพื้นฐานอันดีงามของจริยศาสตร์ ส่วน จริยศาสตร์นั้นเป็นการแสดงออกให้ศาสนาปรากฏชัด คือศาสนาต้องมีหลักจริยศาสตร์ และศาสนาก็มีจริยศาสตร์เป็นเครื่องแสดงออก โดยจริยศาสตร์เน้นหนักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับสังคม ส่วนศาสนานั้นหนักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับพระเจ้า ศาสนาและจริยศาสตร์ต่างทำหน้าที่ไปด้วยกัน จึงต้องควบคู่กันไป (เมธา หริมเทพาธิป, 2560: ออนไลน์) แต่ศาสนาพัฒนาไปได้ไกลกว่า เพราะสามารถทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากพันธนาการทางโลกได้เป็นโลกุตตรชน ส่วนจริยศาสตร์เป็นเพียงผู้บอกหน้าที่ของมนุษย์ที่จะพึงปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ว่าหลักการแห่งความเป็นเหตุและผล กล่าวคือธรรมชาติของสรรพสิ่งต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน มีเหตุ มีปัจจัย มีความสัมพันธ์กันเป็นลำดับขั้น ดังปรากฏในทฤษฎีปฏิจจสมุปบาท หรือที่เรียกอีกอย่างว่า อิทัปปัจจยตา ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นว่า ชีวิตในทางพระพุทธศาสนา ว่าเกิดมาจาก กรรม เพราะมีกรรมเป็นตัวนำเกิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยและมีกรรมเป็นของๆ ตน ใครทำกรรมอันใดไว้ก็ได้รับผลของกรรมนั้น เมื่อชีวิตเกิดมาแล้วมนุษย์ควรดำเนินการอย่างไรกับชีวิต จึงจะมีความสุข และนั่นเองมนุษย์จึงแสวงหาความสุขและความจริงที่สูงสุดให้แก่ตนเองตามลำดับขั้นของหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยเมื่อทำความดีและได้รับผลของความดีจะทำให้เกิดความงามที่เป็นปรากฏการณ์ของการทำความดี คืองามทั้งภายใน ที่เรียกว่าคุณงามความดี งามทั้งภายนอก ที่เรียกว่างามด้วยกิริยา มารยาท ความประพฤติ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักการในพุทธศาสนา เป็นหลักการประพฤติและหลักปฏิบัติของมนุษย์ที่จะทำให้เกิดความสุข ความสงบในสังคม ซึ่งความสุขดังกล่าวนี้นี้ก็เกินไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเอง เพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นหรือสิ่งที่กระทำต่อคนอื่น และเพื่อประโยชน์สุขต่อสาธารณะ ในสังคมมนุษย์เอง โดยที่เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่สังคมใดก็จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยศาสตร์ของคนในสังคมนั้นด้วย และพุทธจริยศาสตร์ก็就会被ปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

เมื่อพุทธจริยศาสตร์ถูกผนวกเข้ากับจริยธรรมท้องถิ่นจนก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคมขึ้น เช่นเดียวกับท้องถิ่นภาคเหนือที่ได้รับเอาแนวคิดและข้อปฏิบัติทางพุทธจริยศาสตร์มาใช้ให้เหมาะสมกับสังคม ทำให้มีวิถีทางวัฒนธรรมดีงาม เมื่อผ่านยุคสมัยจึงทำให้เกิดการสังสมวิถัวัฒนธรรมทางพุทธ จริยศาสตร์กับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งส่วนของภาษา วรรณกรรม การละเล่น และภาพจิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น โดยกระบวนการถ่ายทอดจริยศาสตร์มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการอบรมสั่งสอน การปฏิบัติเป็นแบบอย่าง การถ่ายทอดผ่านวรรณกรรม การร้องรำขับขาน และภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งในภาคเหนือ

เองจะมีการวาดภาพเชิงจริยศาสตร์ไว้ตามผนังอุโบสถ ผนังศาลา ผนังกุฏิ ผนังวิหาร เป็นต้น เพื่อเป็นการถ่ายทอดพุทธจริยศาสตร์ในเชิงพุทธศิลป์ ซึ่งเป็นการบอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของชาวล้านนาผ่านตัวละครในภาพวาดที่สอดแทรกคติทางพุทธจริยศาสตร์ให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

พระวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร มีภาพจิตรกรรมเก่าแก่ เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีเค้าโครงมาจากปัญญาสชาดก เรื่อง สุวณณสังฆชาดก อันเป็นคัมภีร์วรรณกรรมโบราณทางพระพุทธศาสนา ที่ปราชญ์พระสงฆ์ชาวเชียงใหม่ได้แต่งเอาไว้ โดยในภาพจิตรกรรมนั้นได้สอดแทรกขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต แบบพื้นบ้านล้านนาในอดีต และอาจสอดแทรกหลักพุทธจริยศาสตร์ไว้อีกด้วย โดยมีทั้งหมดจำนวน 4 ห้องภาพ ซึ่งมีนิสิตนักศึกษา นักเรียน นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปมีความสนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้และเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ก็จะมีปัญหาด้านการตีความแต่ละภาพ ไม่ค่อยเข้าใจตามเจตนารมณ์อย่างลึกซึ้ง จึงได้แค่ชื่นชมเฉพาะความสวยงามของภาพวาดเท่านั้น และนับวันก็จะยิ่งทำให้มีผู้ทำความเข้าใจลดน้อยลง ซึ่งหากยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมแล้วอาจทำให้ภูมิปัญญาของพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมดังกล่าวสูญหายไป

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภายในพระวิหารลายคำ เชียงพุทธจริยศาสตร์ เพื่อนำชุดความรู้จากการศึกษามาใช้ในการเผยแพร่หลักพุทธจริยศาสตร์ในภาพจิตรกรรม และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในพื้นที่แห่งอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2) เพื่อศึกษาประวัติและภูมิหลังของจิตรกรรมฝาผนังสุวณณสังฆชาดก วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ และคุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังสุวณณสังฆชาดก วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และศึกษาจากข้อมูลเอกสารต่างๆ ทั้งในภาพจิตรกรรม รูป สิ่งพิมพ์

เสียงบันทึก ในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การศึกษาและรวบรวมข้อมูล การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จะดำเนินการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จากพระไตรปิฎก ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณวิเสส และตำราอื่นๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความวิจัย ฯลฯ ที่เกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาปัญญาสาตก เรื่องสุวัณณสังขาตก และบทละครพระราชนิพนธ์เรื่อง สังข์ทอง

2) รวบรวมเอกสาร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญที่ถือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ในการศึกษา โดยมีเงื่อนไขในการเลือกผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้เกี่ยวกับภาพจิตรกรรม
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธศาสนาและปรัชญา มีความรู้เกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์

4) รวบรวมเอกสาร บทสัมภาษณ์ และทำการสังเคราะห์ข้อมูล เนื้อหา “พุทธจริยศาสตร์ในสุวัณณสังขาตก ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่” ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

5) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมารวบรวม และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลให้เป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

6) สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ จากข้อมูลที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ หลักพุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท คุณค่าของภาพจิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังขาตก เพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ “พุทธจริยศาสตร์ในสุวัณณสังขาตก ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่” เป็นต้น

7) เขียนเรียบเรียงข้อมูล และทำการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

8) เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

9) นำเสนอผลงานวิจัย

ผลการวิจัย

หลักการของจริยศาสตร์ เชิงพุทธนั้น ได้อาศัยหลักธรรมในทางพุทธศาสนาเป็น ทฤษฎีหลักเกณฑ์ แนวทางการประพฤติปฏิบัติ ที่มนุษย์ในสังคมนั้นจะศึกษาเรียนรู้ ยึดถือ นำไปประพฤติปฏิบัติตามฐานะหน้าที่ภายในสังคมอย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถที่จะอยู่ ร่วมสังคมด้วยกันอย่างสงบสุขได้ โดย จริยศาสตร์เชิงพุทธนั้น

1) พุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท ตามแนวทางคำสอน และหลักการใน ทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ เพียบพร้อมด้วยสติ และพุทธิ ปัญญาสามารถที่จะดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติ เท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติและดำเนินไป ถึงได้ สามารถรังสรรค์ความสุขอันสมบูรณ์ที่สุดตลอดการดำเนินวิถีเป็นมนุษย์ได้

พุทธจริยศาสตร์ ถือเป็นการปฏิบัติตนด้วยความดีงาม ตามแนวทางของพุทธ ศาสนาในงานวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นพุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท 6 ประเด็น คือ

(1) หลักการ วิธีคิด และวิธีการปฏิบัติ เพื่อพัฒนามนุษย์สู่ความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์แบบตามอุดมคติทางพุทธศาสนาเถรวาท

(2) วิธีการปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักศีล 5 นำไปสู่การบรรลุถึงจริยศาสตร์ ระดับ ต้น วิธีปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักกุศลกรรมบถ 10 นำไปสู่การบรรลุถึงจริยศาสตร์ระดับกลาง และหลักมรรค 8 หรือ มัชฌิมาปฏิปทา ที่จะนำไปสู่การบรรลุถึงจริยศาสตร์ระดับสูง ตามที่อ้างอิง ได้จากหลักพุทธธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

(3) พุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาท มีเกณฑ์หลักในการตัดสิน พุทธกรรมดี - ชั่ว หรือ คนดี - คนชั่ว โดยอาศัยหลักพุทธธรรม ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คือ บุปพเจตนา กุศลกรรม อกุศลกรรม อธิปไตย 3 กามามสูตร บุคคล และอบายมุข 6 เป็นต้น

(4) นอกจากอาศัยหลักพุทธธรรม ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ตามที่กล่าว มาข้างต้นแล้ว ยังไม่สามารถตัดสิน วินิจฉัย ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้ ต่อสที่เกณฑ์ร่วม ในการตัดสิน ไม่ว่าจะเป็นจารีตประเพณี มโนสำนึก หน้าที่ และประโยชน์ต่อส่วนรวม ใน การพิจารณาด้วย

(5) พุทธจริยศาสตร์ นพุทธปรัชญาเถรวาทก่อให้เกิดความพฤติกรรมที่ดี งาม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข สมานฉันท์ รังสรรค์ประโยชน์เพื่อส่วน รวม

2) ประวัตติและภูมิหลังของจิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆาตก วัดพระสิงห์ วมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

ภายในพระวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ วมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ มีภาพ

จิตรกรรมแบบเล่าเรื่อง เรื่องสุวัณณสังฆชาดกบนผนังด้านทิศเหนือ ที่สันนิษฐานว่าสร้างสรรค์ขึ้นโดยจิตรกร นามว่าเจ็กเส็ง ซึ่งเป็นช่างฝีมือชาวรูปชาวจีน ใช้เทคนิคการลงสีฝุ่น ภาพจิตรกรรมชิ้นนี้ได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปกรรมจากตะวันตก นำมาประยุกต์เข้ากับรูปแบบของงานจิตรกรรมไทย และล้านนา โดยจิตรกรได้เลือกเอาวรรณกรรมพื้นบ้านที่เป็นที่นิยมของคนในสังคมยุคนั้น คือ สุวัณณสังฆชาดก ตามเนื้อหาของพระราชนิพนธ์ บทละครนอก เรื่องสังข์ทองของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อันสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลทางการเมืองของยุคสมัยนั้นที่มีส่วนรังสรรค์เนื่องงานจิตรกรรม การเปิดรับวัฒนธรรมจากต่างชาติ และตามเลื่อนไหลของวัฒนธรรมจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง

3) วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ และคุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆชาดก วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่า จิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆชาดก วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ ได้สอดแทรกพุทธจริยศาสตร์ไว้ในงานจิตรกรรมฝาผนังสะท้อนแง่คิดพุทธจริยศาสตร์ผ่านเรื่อง สุวัณณสังฆชาดก โดยอาศัยการตีความภาพจิตรกรรมในแต่ละห้องภาพ ได้จำแนกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1) พุทธจริยศาสตร์ในเนื่องงานจิตรกรรมก่อให้เกิดสุนทรียภาพ
2) วิถีอัตลักษณ์ล้านนาในงานจิตรกรรม สามารถบอกเล่าเรื่องราว สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวล้านนาในอดีตได้

3) ความน่าสนใจ และความรู้สึกร่วมทางมโนธรรมสำนึก เกิดได้จากการชื่นชมงานจิตรกรรมที่ถ่ายทอดเป็นวิถีชีวิตของชาวล้านนา

4) ระดับของพุทธจริยศาสตร์ ทั้งระดับต้น ศีล 5 ระดับกลาง คือ กุศลกรรมบถ 10 และระดับสูง คือ มรรค 8 หรือมีขมิมาปฏิบัติ สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่อง และงานจิตรกรรม

5) เนื้อเรื่อง และงานจิตรกรรม ทำให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตามพุทธจริยศาสตร์ คุณค่าของการปฏิบัติตามพุทธจริยศาสตร์ และโทษของการละเมิดพุทธจริยศาสตร์ ได้สร้างสำนึกทางจริยธรรม เร่งเร้าให้มีการพัฒนาชีวิตตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์ และก่อให้เกิดผลเชิงจริยธรรม

ในส่วนคุณค่าของภาพจิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆชาดก วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัด เชียงใหม่ ได้จำแนกคุณค่าออกเป็น 4 ด้าน คือ

1) คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ : งานจิตรกรรมฝาผนังสุวัณณสังฆชาดก เป็นงานรูปแบบใหม่ที่ เพิ่งเกิดขึ้นในล้านนายุคหลัง โดยอยู่ในราวครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 24

ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 และจนถึงปัจจุบันก็ยังพบอยู่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น จึงได้ถูกกำหนดให้เป็นงาน จิตรกรรมฝาผนังแบบเชียงใหม่ ที่ได้รังสรรค์ขึ้นผ่านเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และสังคม สะท้อนภาพความเป็นจริงของเมืองเชียงใหม่ในอดีต และสังคมล้านนาในทัศนะต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2) คุณค่าทางพระพุทธศาสนา : ด้วยโครงเรื่อง ของชาดกมีความซับซ้อนในแง่ของเนื้อหา และความหลากหลายของตัวละคร ทั้งยังได้รับความนิยมมา ตั้งแต่อดีต ตัวเนื้อหามุ่งเน้นให้ทราบถึงความเป็นปญญาธิโกธิสัตว์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้น แฝงด้วยวิถีแห่งพุทธจริยศาสตร์ผ่านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตัวละครในภาพจิตรกรรม สามารถใช้เป็นสื่อกลางทำหน้าที่ ถ่ายทอดหลักพุทธธรรมให้ผู้คนในสังคมสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตลอดจนถึง พัฒนาศักยภาพทางปัญญาของตนจากโลกียวิสัยสู่โลกุตตรวิสัยตามที่ปรากฏในหลักคำสอนทาง พระพุทธศาสนาได้

3) คุณค่าทางสังคมวิทยา : ตัวภาพของงานจิตรกรรมมีบทบาทอย่างยิ่งต่อบุคคลในสังคมทุก เพศทุกวัย เป็นสื่อกลางของการนำหลักพุทธธรรมเผยแพร่สู่ตัวของแต่ละบุคคล ให้ได้นำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตแล้ว ยังได้สะท้อนถึงบทบาทในการรับใช้สถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันศาสนา รวมถึง สถาบันกษัตริย์และรัฐ โดยการเป็นสื่อกลางสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับสถาบันนั้น ๆ บทบาทเหล่านี้ได้ถูกกำหนดขึ้นจากสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี จารีต ขนบธรรมเนียมใน สังคมนั้น ๆ ผลักดันจินตนาการ ความคิด ให้แก่ตัวจิตรกรผู้สรรค์สร้างผลงานจิตรกรรมได้ถ่ายทอด ออกมา ส่งผ่านเรื่องราวจิตรกรรม มายังผู้รับชมผลงานจิตรกรรม

4) คุณค่าทางศิลปกรรม : เป็นผลงานจิตรกรรมที่ใช้เทคนิคในการเขียนภาพจิตรกรรมไทย อย่างหลากหลาย ทั้งรูปแบบอุดมคติรูปแบบอุดมคติผสมผสานกับความจริง และรูปแบบเสมือนจริง มีการ จำแนกลักษณะภาพบุคคลในรูปแบบอุดมคติอย่างชัดเจน ทั้งตัวจิตรกรได้ให้ความสำคัญ และตั้งใจที่ จะถ่ายทอดข้อเท็จจริงและความเป็นธรรมชาติของวิถีชีวิตของชาวล้านนาออกมาให้เป็นรูปธรรมและมี ความชัดเจนที่สุด ผ่านภาพของชาวบ้านสามัญชนได้อย่างมีชีวิตชีวา ตามอาภักปิริยาในชีวิตประจำวัน จึงทำให้เห็นได้ว่า จิตรกรได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการสร้างสรรค์แสดงออกผ่านกระบวนการและ รูปแบบของงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่ผสมผสานกับจินตนาการ ผสมผสานกับแนวทางการทำงานเฉพาะตนเพื่อสะท้อนถึงคติความเชื่อในแบบโบราณสู่การตีความ และแสดงออกผ่านกระบวนการทางศิลปะในแนวทางร่วมสมัย

อภิปรายผล

หลักการสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ คือ หลักที่ว่าด้วยการควบคุมการแสดงออก ด้วยกาย วาจาและใจ เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม ตามแนวทางของ พระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ โดยพุทธจริยศาสตร์นั้น อยู่ที่ว่ากระทำทางกาย วาจา และใจ เป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมขั้นสูงๆ ขึ้นไปเท่านั้น เพราะจริยศาสตร์นั้นเป็นเรื่องที่ว่าด้วยคุณค่า ของการกระทำที่มีค่าในระดับโลกียธรรมเท่านั้น ไม่ใช่อยู่อันชั้นปรมาตมหรือโลกุตระธรรม

1) พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักความประพฤติของมนุษย์ ตามแนวทางคำสอน และหลักการในทางพระพุทธศาสนา เพื่่อมุ่งสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ เพียบพร้อมด้วยสติและพุทธิปัญญา สามารถที่จะดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติ เท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติและดำเนินไปถึงได้ สามารถธำรงสรรค์ความสุขอันสมบูรณ์ที่สุดตลอดการดำเนินวิถีชีวิตเป็นมนุษย์ได้ ถือเป็นการปฏิบัติตนด้วยความดีงาม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับ วชิร อินทสระ ที่ได้เขียนไว้ในหนังสือ พุทธจริยศาสตร์ ว่า พุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเมื่อแปลความความอักษรแล้วก็คือ จริยศาสตร์แนวพุทธนั่นเอง อีกนัยหนึ่ง คือ จริยศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งท่านผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้นให้ถึงได้เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด เพราะจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิตหรือความดีอันสูงสุด (Supreme good) เพื่อให้ถึงความดีงามอันสูงสุด (วชิร อินทสระ, 2559 : 34)

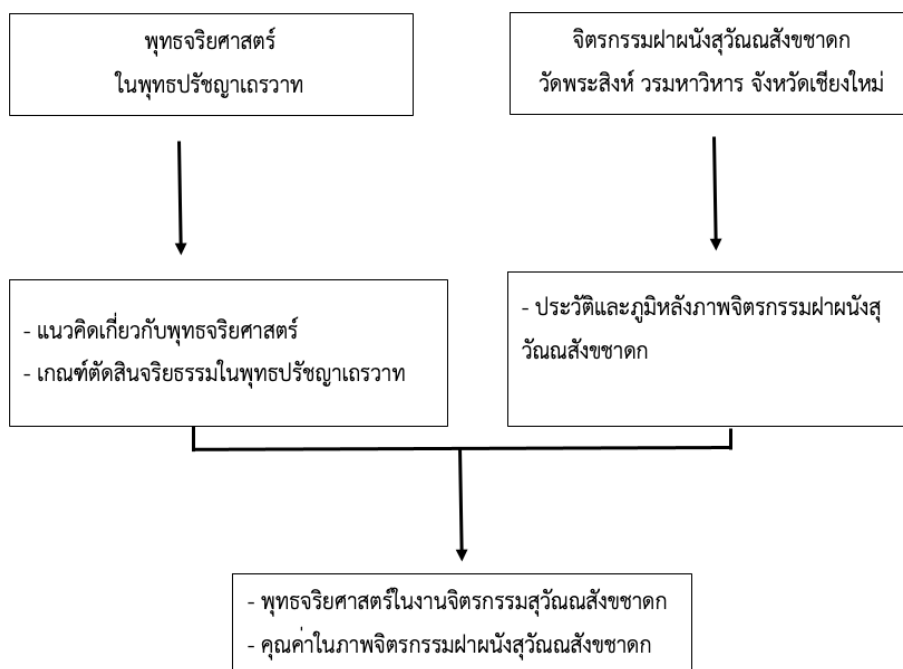
2) จิตรกรรมฝาผนังสุวันณสังฆาตค ในพระวิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผลงานจิตรกรรมฝาผนังล้านนายุคหลัง ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 25 โดยอาจเกิดขึ้นจากการอุปถัมภ์ของพระเจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ลำดับที่ 6 ในราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน สันนิษฐานว่าน่าจะถูกเขียนขึ้นมากในช่วงปี พ.ศ. 2400 – 2420 เป็นฝีมือของ แจ็กเส็ง ซึ่งสอดคล้องกับชัยศ อิชฎีวรพันธุ์ และภาณุพงษ์ เลหาสม (ชัยศ อิชฎีวรพันธุ์ และภาณุพงษ์ เลหาสม, 2543 : 87) ได้เขียนไว้ในหนังสือ วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ : สถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง ว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สนิมาตราง์ ได้เสนอว่า เป็นฝีมือของ แจ็กเส็ง เขียนขึ้นโดยได้รับอิทธิพลทางด้านงานศิลปะจากตะวันตก ประยุกต์เข้ากับรูปแบบงานจิตรกรรมไทยที่ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อยุคอยุธยาตอนปลาย ทั้งยังปรับในส่วนของรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหา โดยหยิบยกเอา

วรรณกรรมพื้นบ้านที่อยู่ในความรับรู้ และเป็นที่นิยมของคนในสังคมสยาม กรุงรัตนโกสินทร์ แทนการเขียนภาพพุทธประวัติหรือทศชาติชาดกซึ่งเป็นค่านิยมท้องถิ่นมาแต่เดิม ซึ่งอาจเป็นผลจากการได้รับอิทธิพลแรงกดดันทางการเมืองระหว่างหัวเมืองเหนือมณฑลพายัพกับสยาม หรือเป็นการเปิดรับ และความเลือนไหลของวัฒนธรรมจากท้องถิ่นไปสู่อีกท้องถิ่นที่หนึ่งก็ตาม ล้วนมีส่วนช่วยรังสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมที่ทรงคุณค่าชิ้นนี้ขึ้นมาด้วยกันทั้งสิ้น สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช กล่าวว่า “ทำไมจิตรกร คือ เจ๊กเส็ง ถึงเลือกวรรณกรรมเรื่อง สังข์ทอง เพราะเรื่องพวกนี้ปรากฏอยู่ในปัญญาสาตก ที่คนเมืองรู้ดี ในยุคนั้นอิทธิพลกรุงเทพ มันมาสูง ที่นี้วรรณกรรมเรื่อง สังข์ทอง เป็นที่นิยมของเมืองหลวง วรรณกรรมพวกนี้จึงถูกหยิบยกขึ้นมาทำการแสดง ตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ผมได้ ทำการศึกษาเวลาที่มีการสมโภช พิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะมีการนำวรรณกรรมเหล่านี้ออกแสดง ด้วย ด้วยความที่เชียงใหม่เป็นอาณานิคมของกรุงเทพ เจ้านายไปมาหาสู่กัน ข้าราชการระดับต่าง ๆ มีการสมรสแต่งงานระหว่างคนเมืองเชียงใหม่และคนกรุงเทพ ดังนั้นเมื่อเมืองหลวงให้ความนิยม เราก็ได้รับอิทธิพลในส่วนนี้มาด้วย แสดงให้เห็นถึงความทันสมัยในยุคนั้น กล่าวได้ว่า เเขานิยมอะไร เราก็รับสิ่งนั้นเข้ามา (ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช, 2563 : สัมภาษณ์)

3) ภาพจิตรกรรมสุวรรณสังฆชาดก วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ นี้ได้ปรากฏภาพที่สะท้อนให้เห็นพุทธจริยศาสตร์ ทั้งระดับต้น คือ ศีล 5 ระดับกลาง คือ กุศลกรรมบถ 10 และระดับสูง คือ มรรค 8 หรือมัชฌิมาปฏิปทา สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่อง และงานจิตรกรรม ได้สร้างสำนึกทางจริยธรรม เร่งเร้าให้มีการพัฒนาชีวิตตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์ และก่อให้เกิดผลเชิงจริยธรรม ทั้งยังประกอบด้วยคุณค่าต่าง ๆ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ด้านพระพุทธศาสนา ด้านสังคมวิทยา ด้านศิลปกรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ เนตรนภา แก้วแสงธรรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวจังหวัดอุบลราชธานี ศึกษาเฉพาะกรณีวัดทุ่งศรีเมือง วัดบ้านนาควายและวัดหนองมะนาว พบว่า หลักธรรมที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดทุ่งศรีเมือง วัดบ้านนาควายและวัดหนองมะนาว จังหวัดอุบลราชธานี มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ชาวอุบลราชธานีในด้านต่างๆ เช่น ได้แก่ 1) อิทธิพลและคุณค่าต่อความเชื่อ ส่งผลต่อความเชื่อเรื่อง บุญ บาป นรกสวรรค์ ชาตินี้ชาติหน้า ผีและเทวดา 2) อิทธิพลและคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต ส่งผลต่อการประกอบอาชีพแบบเกษตรพอเพียง การทำทาน การแบ่งปัน การเมืองการปกครองและสังคม ทำให้เกิดกฎสังคมแบบฮัตสึบองครองสิบสี่ 3) อิทธิพลและคุณค่าต่อการปฏิบัติ ทำให้เกิดพิธีกรรมทางศาสนา 4) อิทธิพลและคุณค่าต่อศิลปะ ทำให้เกิดเอกลักษณ์การสร้างเสริมและจิตรกรรมฝาผนัง แบบอีสาน ที่เรียกว่า “ฮูปแต้ม” ที่เน้น

ประโยชน์ใช้สอย (เนตรนภา แก้วแสงธรรม, 2551 : บทคัดย่อ) และเสนาะ เทียรทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์ : ศึกษาเฉพาะกรณีของ พระครูอุภัยภาดาพร (หลวงพ่อบอม) วัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า จิตรกรรมฝาผนัง เป็นภาพเขียนเกี่ยวกับเรื่องราววรรณกรรมทางพุทธศาสนา สื่อนี้ให้อุณชนคนรุ่นหลัง ได้รู้จักพุทธศาสนา เพื่อเป็นพุทธานุสติ “พุทธ ทูต” เพราะเมื่อใดที่ระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้า ย่อมเป็นหนทางแห่งการเกิดบุญ กุศล เป็นสื่อการสอนให้คนอยากสร้างคุณความดี อายุชั่ว กลัวบาป ทั้งปวง สูงขึ้นไปถึงขั้นเกิดความสุขสูงสุด คือ นิพพาน (เสนาะ เทียรทอง , 2551 : บทคัดย่อ)

องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในสุวัณณสังฆชาตก ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้เมื่อมีการตีความตามพุทธจริยศาสตร์ ในพุทธปรัชญาเถรวาทแล้ว มีองค์ความรู้ แง่คิด คติเตือนใจตามหลักพุทธปรัชญา และคำสอนทางพุทธศาสนา อยู่ในเนื้อหาจิตรกรรม และเมื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงประวัติภูมิหลังภาพจิตรกรรม ก็รู้ถึงคุณค่าที่ของงานจิตรกรรมนี้ผ่านเงื่อนไข

ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี โดยสะท้อนเป็นภาพวิถีชีวิตในสังคมล้านนาตาม
ทัศนคติต่าง ๆ ตัวเนื้อหาของเรื่องก็สอดแทรกด้วยวิถีพุทธจริยศาสตร์ จึงสามารถเป็นสื่อ
กลางทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักพุทธธรรมสู่ผู้คนในสังคม ให้สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติ
พัฒนาศักยภาพทางปัญญาของตนจากโลกวิสัยสู่โลกุตตรวิสัย ตามหลักคำสอนทาง
พระพุทธศาสนา สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้น โดยอาศัยกระบวนการทางศิลปกรรม ผสาน
กับวัฒนธรรม ประเพณี จารีต ขนบธรรมเนียมในสังคม

สรุป

พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักความประพฤติของมนุษย์ ตามแนวทางคำสอน และ
หลักการในทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ เพียบพร้อมด้วยสติ
และพุทธิปัญญา สามารถที่จะดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติ เท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติ
และดำเนินไปถึงได้ สามารถรังสรรค์ความสุขอันสมบูรณ์ที่สุดตลอดการดำเนินวิถีชีวิตเป็น
มนุษย์ได้ ถือเป็นการปฏิบัติตนด้วยความดีงาม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่ง
หมายสูงสุดเป็นการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความหลุดพ้นหรือนิพพาน

ภาพจิตรกรรมแบบเล่าเรื่อง เรื่องสุวณฺณสังฆาตคณพณังด้านทิศเหนือ พระ
วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ ธรรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ สันนิษฐานว่าสร้างสรรค์ขึ้นโดย
จิตรกรนามว่า แจ็กเส็ง ซึ่งเป็นช่างฝีมือชาวจีน โดยเทคนิคการลงสีฝุ่น ภาพจิตรกรรมชิ้น
นี้ได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปกรรมจากตะวันตก นำมาประยุกต์เข้ากับรูปแบบของงาน
จิตรกรรมไทย และล้านนา การเลือกเอาวรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องสังข์ทอง สะท้อนให้เห็น
ถึงอิทธิพลทางการเมืองของยุคสมัย การเปิดรับวัฒนธรรมจากต่างชาติ และความเลือนไหล
ของวัฒนธรรมจากท้องถิ่นหนึ่ง ไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง ล้วนมีส่วนรังสรรค์งานจิตรกรรม ทั้งนี้
เนื้อหาวรรณกรรมสอดแทรกไปด้วยพุทธจริยศาสตร์ ทำให้เห็นหลักพุทธธรรมชัดเจนขึ้น รวม
ถึงได้สอดแทรกวิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรมประเพณีในสังคม ส่งเสริมความศรัทธา ดึงดูดผู้คนให้
ได้มีความสนใจในธรรมะควบคู่ไปกับงานศิลปะ อันสะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์
ตามโลกียวิสัยที่จะต้องควบคู่ไปกับหลักธรรมคำสอนโลกุตตรวิสัย

บรรณานุกรม

- เนตรนภา แก้วแสงธรรม. (2551). การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวจังหวัดเนตรนภา แก้วแสงธรรม. อุบลราชธานี ศึกษาเฉพาะกรณีวัดทุ่งศรีเมือง วัดบ้านนาควายและวัดหนองมะนาว. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- เมธา หริมเทพาธิป. (19 กันยายน 2560). **ความสัมพันธ์ระหว่างจริยศาสตร์กับศาสนา**. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2563. <https://www.gotoknow.org/posts/637278>
- วศิน อินทสระ. (2559). **พุทธจริยศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ธรรมดา.
- สัมพันธ์. ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช. (2563, 31 สิงหาคม). อาจารย์ประจำคณะพุทธศิลปกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรัชย์ ศรีสารคาม. (20 ตุลาคม 2560). หลักสิทธิมนุษยชน. สืบค้นเมื่อ. 26 March 2020 <https://www.constitutionalcourt.or.th>
- เสนาะ เทียรทอง. (2548). ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์: ศึกษาเฉพาะกรณีของ พระครูอุภัย ภาดาพร (หลวงพ่อบุญ) วัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หยุด แสงอุทัย. (2535). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : ประกายพริก.